

СУГЕСТІЯ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ ПІД ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЮ ОПТИКОЮ

[Рецензія на монографію: Гризун А. П. Поезія багатозначних підтекстів (українська сугестивна лірика ХХ століття) : монографія / Анатолій Гризун. – Суми : Університетська книга, 2011. – 358 с.]

Сугестія – явище надзвичайно складне, з численними неоднозначними проявами. Сугестія може складати основу об'єкта чи предмета дослідження не однієї наукової галузі. Так до вивчення особливостей сугестії вдаються психологи, соціологи, лінгвісти та ін. Звичайно, що праці літературознавчого характеру є надто очікуваними і бажаними. Поодинокі статті такого тематичного спрямування почали з'являтися з кінця ХХ ст., проте, жоден з авторів не вдавався до масштабного дослідження проявів сугестії в поетичному тексті. Особливо гостро відчувався дефіцит ґрунтовних робіт, присвячених сугестії в українській ліриці. У цій ділянці – несіяне поле.

Отож, монографія А. Гризуна досить вчасно і вдало заповнює суттєві прогалини в теоретичному осмисленні сугестії та практичному висвітленні її вираження в українських поетичних текстах ХХ ст. У такому аспекті тема є актуальною і належить до сучасних пріоритетних напрямів у вітчизняному літературознавстві.

Вивчення сугестії, як справедливо зазначає А. Гризун, проводиться в тісних тематичних зв'язках з філософічністю поезії. У цій ланці вітчизняне літературознавство має відчутні досягнення (згадаємо праці Е. Соловей, І. Козлика та ін.). Наукова інтуїція та інтенсивні пошуки й роздуми привели А. Гризуна до усвідомлення необхідності виділення сугестії як окремої теми дослідження. Тому й відчутні зусилля автора монографії вже зі вступу націлені на аргументоване розмежування понять «сугестивна поезія» і «поезія філософська». У вступі також розкриваються загальна природа, головні ознаки й основні прояви сугестії.

Перший розділ «Гене́за та еволюція сугестивної лірики: до історії й теорії проблеми» логічно розпочинається з підрозділу про витоки сугестії в національній фольклорно-літературній традиції: «Зразки сугестивної лірики, до речі, дуже виразні і яскраві, можна знайти в українських народних піснях» (с. 26). Далі автор зупиняється на специфіці та характерних ознаках сугестії («1.2. Спільне феноменологічне джерело: спроба дискурсу»). Наступний крок – визначення Тараса Шевченка як сугестивного лірика. Закінчується перший розділ зверненням до «Рецепції метажанру сугестії та жанру елегії в поезії Богдана Лепкого». Така композиція дозволяє підвести до висновку: «Органічне дотикання та перетинання елегійного і сугестивного – помітна ознака української поезії початку ХХ ст.» (с. 55).

У другому розділі «Динаміка української поезії ХХ ст. та її тенденції, різновиди й метажанри в сучасному оновленому втіленні» присвячений питанням «уречевлення природи в сугестивній поезії», сугестивній природі поезики Юрія Яновського, поемам та елегіям Миколи Бажана як зразкам сугестивної лірики, оновленню традиції «Харківської школи романтиків», сугестії та іншим спорідненим видам: «особливості нюансів у літературно-лінгвістичному аспекті».

Зміст третього розділу «Протосугестія «Празької школи» та Нью-Йорської групи. Її типологія і класифікація» мотивований тим, що «вивчення історії художніх пошуків, теоретичних проблем і досягнень української сугестивної лірики не може бути повним без залучення творчості поетів української діаспори, зокрема представників «Празької школи» та Нью-Йорської групи» (115). Розділ не вельми об'ємний, не поділений на підрозділи.

Четвертий розділ «Традиції сугестії сьогодні: гармонія пошуків» вирізняється теоретико-літературознавчою складовою. Тут розглядаються питання, пов'язані з проблематикою та жанровими особливостями сугестивної поезії, зі співвідношенням сугестії та синестезії, з мірою умовності поетичного образу в сугестії.

Основним, мабуть, у монографії можна вважати п'ятий розділ «Образно-стильові новації й тенденції в українській сугестивній ліриці». Переважно йдеться про поезику сугестії. На матеріалі української сугестивної поезії ХХ ст. аналізуються метафорика; архетипи; образна типологія; лексика; стильові фігури і тропи та речення-періоди; синтаксична функція інтонації та її новотвори; звукопис, ритм і рима як засоби увиразнення; проблема художнього перекладу; фактори мультикультурної та інтертекстуальної комунікації; сугестивний живопис у теоретичних контурах і дефініціях; теоретичні обґрунтування портрета в сугестії; сугестивний пейзаж у те-

оретичному обґрунтуванні. Безсумнівна позитивна риса монографії – яскраві приклади, що по-свідчують високий рівень індивідуальної та загальної майстерності українських авторів ХХ ст.

Завершальний шостий розділ «Сугестія і асоціативність: формат взаємодії, дискурс гармонії» наповнений зразками віршостилістичного аналізу. Зазначається, що «У ХХ ст. у деяких літературах, і в українській зокрема, стає відчутним утвердження сугестивності за допомогою асоціативних структур» (с. 322).

У «Висновках» підводяться підсумки усєї праці. Головні з них зводяться до такого: «в українській поезії ХХ ст. існує низка художньо довершених зразків сугестивної поетики»; «поглиблене вивчення сугестивної поезії – поезії натяків, умовних образів, багатозначних підтекстів з навіювальними ефектами – стало можливим саме за умов постколоніалізму, коли були відкинуті фальшиві художні доктрини, а літературознавство сповна почало використовувати концепти філософії екзистенціалізму, герменевтики, семіотики, стало повсюдно впроваджувати в практику досліджень синкретизм, на що було накладено табу в пріснопам'ятні часи тоталітаризму»; «перші підсумки аналізу сугестивної поезії, зроблені в цьому дослідженні, покликані пришвидшити появу ще ширших і багатоплановіших досліджень цікавого різновиду української поезії ХХ ст., повніше напрацювання його теоретичної бази» (с. 327) та ін. Можливо, загальні висновки мають дещо абстрагований і певною мірою трафаретний характер, оскільки автор не мав наміру повторювати підсумки, які проводились після кожного підрозділу.

Монографія містить «Додатки», що укомплектовані з колекції перекладознавця Віталія Радчука. Попри те, що були посторінкові посилання, також вміщено «Список використаної літератури». Хоча бібліографічний апарат монографії доволі розлогий (понад чотириста позицій), відчутною є відсутність згадок про дослідження, які з'являлися на західно-європейських і північно-американських теренах. Закінчується монографія іменним покажчиком.

Зрозуміла захопленість автора предметом дослідження іноді привносить емоційні перебільшення в ті чи ті твердження: «Між іншим, поетична сугестія, завдяки своїй музичності і своєрідній образності, може оперувати значно ширшою системою художніх засобів і мати більше художніх якостей, ніж усі види лірики разом узяті» (40). У таких тезах містяться відчутні перебільшення і виправдана пристрасть автора до об'єкта і предмета дослідження.

Монографія А. Гризуна не дає відповіді на всі запитання, пов'язані з вивченням поетичної сугестії. Сумнівно, що завдання автора до такого й зводилось. Можна говорити про необхідність численних доповнень і уточнень до цієї книги. Однак судимо не з того, чого бракує в книзі, а з того, що в ній є. Тому найголовніше – вітчизняне літературознавство отримало дослідження, яке торує шлях у розробці перспективної ділянки вивчення не лише української поезії ХХ ст., але й інших етапів розвитку та інших національних літератур. Неодмінно питання, пов'язані з поетичною сугестією переводитимуться в царину теоретичного осмислення і порівняльного літературознавчого дискурсу.

Ніна Гуйванюк

„УСНА МОВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ: СТАН, СТАТУС, КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ”

Рец. на кн. : Бибик С. П. „Усна літературна мова в українській культурі повсякдення” : монографія (Ніжин : Аспект-Поліграф 2013. – 589 с. [3 с.]

Монографія Світлани Павлівни Бибик присвячена актуальній проблемі сучасного українського мовознавства – окресленню основних параметрів усної форми літературної мови з позицій комунікативно-прагматичної лінгвістики, жанрології, лінгвокультурології та функціональної стилістики.

Кожний з п'яти розділів книжки по-різному репрезентує роль усної мови в житті соціуму, професійних груп, в історії формування національного книжно-писемного стандарту.

Так, у першому розділі „Літературна мова в повсякденні соціуму” дослідниця обґрунтовує актуальність підходу до розуміння стилю як форми мовомислення і зосереджує увагу на двох полюсах – повсякденно-практичне та теоретичне, показує їхню взаємодію в культурі повсякдення, коли мовець у спілкуванні почергово актуалізує ті чи ті комунікативно-стильові стереотипи.